

Breed)^o

Empowerment of VET system through sustainable
entrepreneurial initiatives in quality pig breeding

**Przewodnik
motywacyjny do
wysokiej jakości
chowu świń**

Przewodnik motywacyjny do wysokiej jakości chowu świń

Opracowany przez:

Stowarzyszenie MINTIES BITĖS, Litwa

Współautorzy:

DINAMICA SCRL, Włochy

UNIVERSITY OF THESSALY, Grecja

ISTITUTO DI ISTRUZIONE SUPERIORE"ANTONIO
ZANELLI", Włochy

GRAN SASSO - LAGA NATIONAL PARK, Włochy

ESCOLA PROFISSIONAL COOPERATIVA
EPRALIMA, Portugalia

SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO
W WARSZAWIE, Polska

Strona graficzna:

ESCOLA PROFISSIONAL COOPERATIVA
EPRALIMA, Portugalia

Przewodnik motywacyjny do wysokiej jakości chowu świń

Spis treści

Przewodnik motywacyjny do wysokiej jakości chowu świń .	2
> Wprowadzenie.....	6
1 Wzbudzenie motywacji słuchaczy do podjęcia szkolenia	7
2 Podstawowe umiejętności komunikowania, językowe, społeczne oraz z zakresu informatyki	8
3 Wskazówki dotyczące środowiska cyfrowego.....	11
4 Zasady i techniki wolnowybiegowego chowu świń	14
5 Produkty wieprzowe – tradycja, dziedzictwo kulturowe i rynek	16
6 Mierzenie satysfakcji klientów	18
7 Zasady zrównoważonego rozwoju odnoszące się do ochrony środowiska i różnorodności biologicznej	21
8 Zasady zrównoważonego rozwoju odnoszące się do akceptacji społecznej	23
9 Kroki prowadzące od pomysłu na biznes do sprawnie działającego przedsiębiorstwa (osiągającego sukces ekonomiczny, dbającego o satysfakcję klientów, ochronę środowiska i bioróżnorodność oraz akceptację lokalnej społeczności)	25
Bibliografia	27

› Wprowadzenie

Świnia była jednym z pierwszych udomowionych zwierząt, co nastąpiło ponad 6 000 lat temu. W celach żywnościowych jako pierwsi dzięki świnie hodowali Chińczycy. Obecnie świnie występują na wszystkich kontynentach, z wyjątkiem Antarktydy, a ich chów jest zajęciem złożonym i wymaga wiedzy, jak właściwie się nimi opiekować, aby zapewnić im dobrostan i jednocześnie dbać o środowisko.

Ten **przewodnik motywacyjny** jest skierowany do osób już zajmujących się chowem trzody chlewnej oraz osób zainteresowanych jego rozpoczęciem lub rozważających zastosowanie systemu wolnowybiegowego. Przewodnik jest częścią **Zestawu narzędzi dla nauczycieli przedmiotów zawodowych w ramach Otwartych Zasobów Edukacyjnych BREED przydatnych do wdrażania zrównoważonych inicjatyw w zakresie wysokiej jakości wolnowybiegowego chowu świń** (OER BREED VET). Podstawowy zestaw narzędzi obejmuje 14 modułów szkoleniowych, w których można znaleźć różnorodne informacje na temat wolnowybiegowego chowu trzody chlewnej. Moduły te zostały przygotowane przez partnerów projektu BREED. Uzupełnieniem wspomnianego zestawu narzędzi jest ten przewodnik motywacyjny, który składa się z 9 rozdziałów poświęconych ważnym aspektom chowu świń.

W poszczególnych rozdziałach podejmowana jest problematyka dotycząca:

- wzbudzenia motywacji słuchaczy do podjęcia szkolenia,
- podstawowych umiejętności komunikowania, językowych, społecznych i z zakresu informatyki,
- wskazówek w odniesieniu do stosowania w prowadzeniu działalności środowiska cyfrowego,
- zasad i technik wolnowybiegowego chowu świń,
- zasad wytwarzania produktów wieprzowych – tradycja, dziedzictwo kulturowe i rynek,
- mierzenia satysfakcji klientów,
- zasad zrównoważonego rozwoju odnoszących się do ochrony środowiska i bioróżnorodności,
- zasad zrównoważonego rozwoju odnoszących się do akceptacji społecznej,
- kroków prowadzących od pomysłu na biznes do sprawnie działającego przedsiębiorstwa (osiągającego sukces ekonomiczny, dbającego o satysfakcję klientów, ochronę środowiska i bioróżnorodność oraz akceptację lokalnej społeczności).

Jednym z naszych głównych **celów** jest pomoc nowym lub już prowadzącym fermy trzody chlewnej rolnikom w zdobyciu nowych kompetencji i zastosowaniu wiedzy w ich działalności, dlatego każdy rozdział zawiera nie tylko teoretyczne, ale również praktyczne porady.

1 | Wzbudzenie motywacji słuchaczy do podjęcia szkolenia

Wolnowybiegowy chów trzody chlewnej wymaga wiedzy, umiejętności i odpowiedniego nastawienia, żeby stał się działalnością dochodową. Rolnik musi wiedzieć wiele rzeczy nie tylko o zwierzętach i gospodarstwie, a także o środowisku i przebiegu procesu produkcji. Wszystko to można znaleźć w *Zestawie narzędzi dla nauczycieli przedmiotów zawodowych w ramach Otwartych Zasobów Edukacyjnych BREED przydatnych do wdrażania zrównoważonych inicjatyw w zakresie wysokiej jakości wolnowybiegowego chowu.*

W ramach oferowanego kursu online słuchacze będą mieli możliwość zapoznania się z treścią 14 modułów, które zatytułowano następująco: 1) Europejskie, krajowe i regionalne przepisy dotyczące wolnowybiegowego chowu świń; 2) Zmiany zachodzące w glebie związane z chowem na wolnym wybiegu; 3) Emisje azotu w wolnowybiegowym chowie świń; 4) Wyposażenie niezbędne do wolnowybiegowego chowu świń; 5) Techniki wolnowybiegowego chowu świń; 6) Potrzeby świń i dawkowanie pasz w wolnowybiegowym chowie świń; 7) Aspekty związane z dobrostanem zwierząt; 8) Etologia świń w chowie wolnowybiegowym; 9) Problemy zdrowotne świń i inne zagrożenia związane z chowem wolnowybiegowym; 10) Obsada zwierząt w wolnowybiegowym chowie świń; 11) Jakość mięsa pochodzącego od świń z chowu wolnowybiegowego; 12) Podstawowe działania marketingowe; 13) Narzędzia komunikacji cyfrowej; 14) Sprzedaż produktów online.

Moduły zawierają wyczerpujące informacje na tematy związane z wolnowybiegowym chowem świń udostępnione jako prezentacje, które wzbogacono o wywiady, filmy, animacje, zdjęcia, teksty z prac naukowych oraz przykłady dobrych praktyk. Wszystkie informacje są przedstawione w sposób szczegółowy i interesujący. Dlatego materiał ten jest bardzo cenny zarówno dla obecnych, jak i przyszłych producentów żywca wieprzowego, ponieważ po zdobyciu tak dużej wiedzy mogą oni zaadaptować ją do własnych gospodarstw.

Dla początkujących jest to bardzo bogaty zestaw informacji, który może być wykorzystany w celu uniknięcia wielu błędów, często popełnianych przy rozpoczynaniu nowej działalności, a problemy związane ze zdrowiem zwierząt, jakością mięsa, zagrożeniami dla środowiska, a także trudności finansowe mogą stać się przyczyną rezygnacji z takiej działalności.

Rolnicy mający już doświadczenie z produkcją trzody również mogą odkryć coś nowego, bardzo przydatnego do zastosowania we własnych gospodarstwach lub znaleźć rozwiązania problemów, które mieli, a których nie byli w stanie rozwiązać wcześniej. Ponadto, mogą oni znaleźć nowe, innowacyjne sposoby zarządzania swoimi gospodarstwami w zakresie marketingu, e-sprzedaży regionalnych produktów itp.

Należy wyraźnie podkreślić, że oferowany kurs jest bezpłatny, łatwo dostępny online dla użytkowników na całym świecie. Daje on możliwość szkolenia się i zdobywania wiedzy na odległość w sposób interesujący i dopasowany do indywidualnych potrzeb.

2 | Podstawowe umiejętności komunikowania, językowe, społeczne oraz z zakresu informatyki

Kompetencje w zakresie komunikacji są niezbędne dla naszego dobrego samopoczucia, naszych związków, a w istocie dla wszystkich działań, w które angażujemy się jako ludzie (Hannawa, Spitzberg, 2015). Wyniki przeprowadzonych badań wykazały wyraźny i pozytywny związek między skuteczną komunikacją interpersonalną a korzyściami, takimi jak: większe szczęście w życiu i odporność na stres oraz mniejsze problemy psychospołeczne. Zdolność do skutecznej komunikacji jest być może najważniejszą ze wszystkich umiejętności życiowych. To właśnie ona pozwala nam przekazywać informacje innym ludziom i rozumieć, co się do nas mówi. Wystarczy poobserwować niemowlę, które uważnie słucha swojej matki i próbuje powtarzać wydawane przez nią dźwięki, aby zrozumieć, jak fundamentalna jest potrzeba komunikacji. Komunikacja, w najprostszym ujęciu, jest aktem przekazywania informacji z jednego miejsca do drugiego. Może być ona werbalna (za pomocą głosu), pisemna (za pomocą mediów drukowanych lub cyfrowych, takich jak książki, gazety, czasopisma, strony internetowe, e-maile), wizualna (za pomocą logo, map, wykresów lub diagramów) lub niewerbalna (za pomocą mowy ciała, gestów oraz tonu i wysokości głosu). W praktyce często jest to połączenie kilku z nich.

Na świecie od początku lat 90. XX wieku jest wprowadzana informatyzacja procesów komunikacji. Po ponad 30 latach doświadczeń, mobilność, chmura obliczeniowa, Internet przedmiotów (IoT ang. internet of things), rzeczywistość rozszerzona, media społecznościowe czy zdecentralizowane publiczne rejestry transakcji, takie jak blockchain, skłaniają przedsiębiorstwa do cyfrowego angażowania klientów i realizowania licznych procesów online.

Od początku XXI wieku inteligentne urządzenia i portale społecznościowe silnie wpływają na metody komunikacji i ciągle otwierają nowe kanały komunikacji z klientami. Jednocześnie komunikacja cyfrowa przyczyniła się do wzrostu oczekiwań konsumentów w odniesieniu do wielokanałowego dostępu do informacji i zrewolucjonizowała Customer Service Experience w ramach podejścia „Klient w centrum uwagi”, a także realizowania procesu komunikacji w czasie rzeczywistym. W związku z rozwojem nowych technologii, wszystkie branże podejmują różnorodne inicjatywy w celu odkrycia i pełnego wykorzystania korzyści technologicznych.

Komunikacja została zdefiniowana jako „przekazywanie informacji, idei, postaw lub emocji od jednej osoby (nadawcy) lub grupy osób do innej osoby (odbiorcy) lub grupy, głównie poprzez symbole” (Theodorson i Theodorson, 1969). Komunikat, który stanowi istotę procesu, odnosi się do informacji przedstawionych w słowach, znakach i sygnałach (Nordquist, 2017). Pozostałe bardzo ważne elementy modelu komunikowania to proces kodowania przez nadawcę (źródło) i proces dekodowania przez odbiorcę, które szczegółowo zostały przedstawione na rysunku 1. Należy jednak wskazać, że proces komunikowania może być zakłócony (np. przez hałas), a sukces komunikacji, pomimo prostych komponentów modelu, zależy od efektywności powiązania wszystkich elementów.

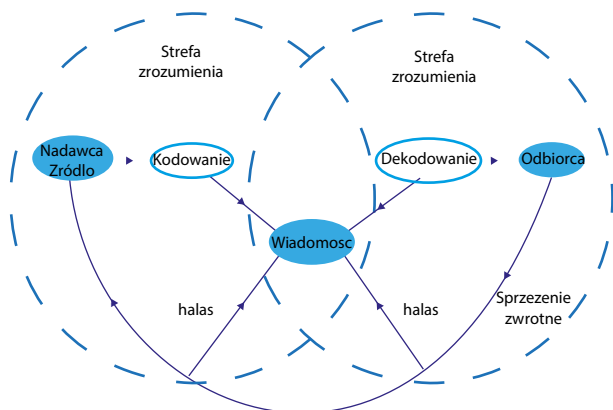
Szybki rozwój technologii cyfrowych, w szczególności Internetu i jego aplikacji oraz technologii w urządzeniach mobilnych, umożliwił nawiązywanie kontaktów w nowych formach i przy zastosowaniu innych kanałów. Występują one równolegle z wcześniej stosowanymi kanałami przekazu informacji, takimi jak gazety, telewizja, książki itp., które często określa się jako kanały komunikacji tradycyjnej.

Termin komunikacja cyfrowa odnosi się do każdego rodzaju komunikacji odbywającej się w środowisku

cyfrowym za pośrednictwem mediów elektronicznych. Oznacza to, że prowadząc jakąkolwiek rozmowę lub wymianę informacji za pośrednictwem Internetu lub telekomunikacji, ludzie komunikują się cyfrowo.

Rysunek 1. Liniowy model komunikacji

Ze względu na szybki rozwój nowoczesnych technologii, liczne formy komunikacji są wykorzystywane do transmisji cyfrowej w różnych rodzajach mediów i na bazie różnych nośników. Wspominając o komunikacji cyfrowej, ludzie zazwyczaj myślą o Internecie jako najbardziej popularnym przykładzie. Jednakże, era cyfrowa przyniosła społeczeństwu więcej narzędzi niż tylko Internet. Wśród nich można wymienić kilka najważniejszych nośników informacji w komunikacji cyfrowej, które odgrywają obecnie znaczącą rolę:

- Internet i poczta elektroniczna – Internet, czyli sieć łącząca różne komputery na całym świecie, jest ogromnym kanałem komunikacyjnym z liczbą użytkowników w 2007 roku szacowaną na 972 milionów (Philip Kotler, 2008). Natomiast poczta elektroniczna, od czasu jej pierwszego wprowadzenia w latach 60. XX wieku, jest uważana za wybitne narzędzie komunikacji cyfrowej zarówno w sferze publicznej, jak i prywatnej.
- Telefony komórkowe – w przeszłości telefony komórkowe umożliwiały tylko połączenia głosowe i wysyłanie wiadomości tekstowych (SMS) jako sposobów komunikacji. Współcześnie, dzięki smartfonom z 3G, 4G, 5G i Wi-Fi, telefony komórkowe przekształciły się w cyfrowe urządzenia transmisyjne z wieloma praktycznymi rodzajami komunikacji. Wiadomości multimedialne, połączenia głosowe i wideo są teraz łatwo dostępne za pośrednictwem tego elektronicznego medium.
- Fizyczne nośniki informacji w postaci cyfrowej (np. dyskietki, dyski, pendrive) – służą do przechowywania danych w formie elektronicznej, zaspokajając rosnące potrzeby ludzi w tym zakresie. Cyfrowa postać plików sprzyja szybkiej wymianie informacji w środowisku internetowym, co jest ważną formą cyfrowej komunikacji między ludźmi.
- Media społecznościowe – mają rewolucyjny wpływ na komunikację cyfrową i współcześnie ta forma komunikacji ma szczególnie duże znaczenie, dlatego zostanie dokładnie omówiona w dalszej części.

Z perspektywy interpersonalnej każdy rodzaj pozytywnej komunikacji jest korzystny. Oto kilka wskazówek dotyczących poprawy umiejętności komunikacyjnych w cyfrowym świecie:

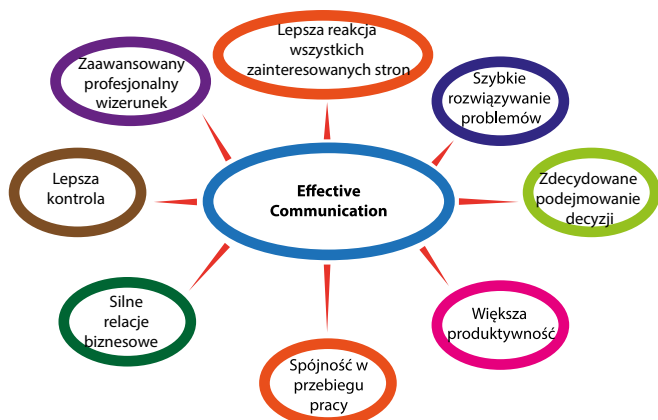
- Korzystaj z mediów społecznościowych! Media społecznościowe są jedną z najlepszych możliwości skutecznej komunikacji w świecie cyfrowym i są często uznawane za najlepszy sposób budowania i rozwijania relacji w Internecie. Media społecznościowe są doskonałym miejscem do rozpoczęcia pracy oraz doskonalenia swoich umiejętności

komunikacji cyfrowej.

Najbardziej efektywne portale mediów społecznościowych, przydatne do profesjonalnej komunikacji, to Facebook, Twitter i LinkedIn. Facebook to najbardziej wszechstronny portal społecznościowy, umożliwiający zamieszczanie zdjęć, filmów, wiadomości i tworzenie grup wirtualnych. Twitter jest idealny do krótkich rozmów i docierania do ludzi, których znasz lub dopiero chcesz poznać. LinkedIn to w zasadzie „biznesowa” wersja Facebooka i świetny sposób na nawiązywanie kontaktów w Twojej branży lub dziedzinie kariery zawodowej.

- Pamiętaj, że konferencje internetowe otwierają nowe możliwości! Korzystanie z komunikatorów, takich jak np. Zoom, pozwala prowadzić efektywne spotkania biznesowe z pracownikami, klientami i innymi interesariuszami, niezależnie od fizycznej lokalizacji. Korzystanie z oprogramowania do prowadzenia konferencji internetowych umożliwia lepszą komunikację w podróży lub poza stanowiskiem pracy. Skype, podobnie jak Zoom i inne źródła wideoczatów, może pomóc w rozwijaniu osobistych relacji, gdy faktycznie jesteś fizycznie oddalony od drugiej osoby. Te cyfrowe narzędzia są najbardziej zbliżone do komunikacji, takiej jak w „prawdziwym życiu”. W trakcie spotkania możesz nie tylko używać swojego głosu, ale dzięki wideoczatowi możesz również odczytywać mowę ciała innych osób i okazywać emocje.

Na rysunku 2. znajduje się zestawienie korzyści wynikających z efektywnej komunikacji.

Rysunek 2. Zalety efektywnej komunikacji

Skuteczna komunikacja szczególnie istotną rolę odgrywa w kierowaniu organizacjami. Od liderów oczekuje się efektywnej komunikacji z wszystkimi interesariuszami, a zwłaszcza klientami i pracownikami. Kierowanie firmą także wymaga pewnego zestawu umiejętności komunikacyjnych. Musisz zadbać o to, aby pracownicy byli zadowoleni i aby wszyscy czuli się dobrze poinformowani. Ważne wskazówki w tym zakresie to:

1. Utożsamiaj się! Każdy skuteczny kierownik powinien dokładać wszelkich starań, aby poznać swoich pracowników. Dobrym sposobem na lepsze poznanie ludzi są nieformalne pogawędki i okazywanie zainteresowania życiem pozazawodowym swoich podwładnych. Bądź skłonny zatem do prowadzenia rozmów z partnerami, klientami i innymi interesariuszami, również na tematy ich prywatnych zainteresowań. Taka postawa sprzyja nawiązywaniu osobistych relacji i zdobywaniu zaufania (Alexandra Levit, Inspiration at Work).

2. Podczas rozmowy podkreślaj kluczowe informacje przez ich powtarzanie, gdyż słuchacze często mają problem z przyswojeniem dłuższych wiadomości i ich precyzyjnym zapamiętaniem. Dzięki temu żadna część Twojego przekazu nie zostanie utracona (Rob Fulton, Audio Luminaries).

3. Aktywnie słuchaj! Częścią skutecznej komunikacji jest aktywne słuchanie. Słuchając, szanujesz osobę, z którą rozmawiasz, a także słyszysz i rozumiesz jej punkt widzenia. Następnie możesz sformułować celną odpowiedź (Andrew Thomas, SkyBell Video Doorbell).

4. Pamiętaj, że powinieneś zawsze być gotowy do komunikacji, niezależnie od tego, gdzie jesteś i co robisz. Bądź zawsze przygotowany na konieczność podjęcia działania w nowych, nieznanych sytuacjach (Peter Daisyme, Hosting).

5. Dostosowuj się adekwatnie do zaistniałej sytuacji! Jako producent masz jasny obraz tego, gdzie chcesz być, jak chcesz się tam dostać i jakie kroki są potrzebne, aby osiągnąć wyznaczone cele. Komunikując się z innymi, musisz pamiętać, że czasem trzeba się dostosować do sytuacji (Stanley Meytin, True Film Production).

6. Dostosuj przekaz do potrzeb i możliwości percepcyjnych odbiorcy! Używaj języka, nawet potocznego, i sformułowań zrozumiałych dla słuchaczy, bowiem umożliwia to utrzymanie relacji i pozwala nawet uspokoić emocje w trudnych sytuacjach (Andrew Schrage, Money Crashers Personal Finance).

Umiejętności komunikacyjne są potrzebne w niemal wszystkich aspektach życia. Profesjonalistę charakteryzuje zdolność do skutecznego współdziałania z różnymi osobami, także innymi profesjonalistami. Dobre umiejętności komunikacyjne mogą poprawić sposób, w jaki funkcjonujesz w życiu, dzięki poprawie relacji z innymi. W rozważaniach dotyczących komunikacji cyfrowej zacznij od odpowiedzi na pytanie, jak ważna jest ona w Twoim życiu, zarówno osobistym, jak i zawodowym. W świecie biznesu dobra komunikacja jest niezwykle ważnym elementem sukcesu. Często stanowi ona wartość dodaną produktu firmy, zapewnia rozpoznawalność, tworzy markę, a także ułatwia zbieranie niezbędnych informacji zwrotnych od klientów.

Reasumując, komunikacja to proces wymiany idei, uczuć, informacji, wiedzy, faktów, opinii i emocji pomiędzy nadawcą a odbiorcą. Skuteczna komunikacja to wysyłanie właściwego komunikatu do właściwego odbiorcy we właściwym czasie, za pośrednictwem właściwego kanału, w celu wymiany wiedzy. Komunikacja jest wspólnym wyzwaniem dla poszczególnych osób, grup, międzynarodowych firm, rządów, narodów i całego świata. W erze globalizacji i komunikacji przyszłość jednostek, grup, społeczeństw i narodów zależy w dużej mierze od ich zdolności do skutecznego komunikowania się.

3 | Wskazówki dotyczące środowiska cyfrowego

Niezależnie od tego, jaka jest wizja przyszłości gospodarstwa, należy pamiętać, że rozwój wiąże się z transformacją. Technologie cyfrowe są dobrym sposobem wdrażania zmian w zakresie komunikowania, nawiązywania współpracy, prowadzenia działalności. Obejmują one wszystkie obszary zarządzania procesami w gospodarstwie oraz poza nim.

Środowisko cyfrowe to zintegrowane środowisko komunikacyjne, w którym ludzie komunikują się poprzez urządzenia cyfrowe, zarządzają przekazywanymi treściami i podejmują działania adekwatne do treści przekazu. Środowisko to wykorzystuje elektroniczne układy cyfrowe. Komponenty tego środowiska to strony internetowe, serwery w chmurze, wyszukiwarki, portale społecznościowe, aplikacje mobilne, audio i wideo oraz pozostałe zasoby internetowe. Środowisko cyfrowe obejmuje także zasoby fizyczne, czyli komputery, urządzenia mobilne (telefony, smartfony itp.) i inne urządzenia elektroniczne z zainstalowanym oprogramowaniem.

Jeśli organizacja prowadzi działalność gospodarczą za pośrednictwem Internetu lub innego systemu komunikacji elektronicznej, w tym stron internetowych, poczty elektronicznej, stosuje strategię optymalizacji pod kątem wyszukiwarek, marketing w mediach społecznościowych, tworzy i publikuje podcasty, organizuje webinaria, to prowadzi te działania w środowisku cyfrowym. Podczas takich działań zachodzą różnorodne interakcje (wymiana informacji) i transakcje (np. płatności) pomiędzy środowiskami cyfrowymi zaangażowanych w nie organizacji.

Większość organizacji wykorzystujących środowisko cyfrowe koncentruje się na tworzeniu wartości dla swojej podstawowej działalności, a więc stosuje technologie cyfrowe do pobudzenia wzrostu, generowania większych przychodów i poprawy wydajności w taki sposób, który nie był możliwy do realizacji w tradycyjnych modelach funkcjonowania. Dla firm pomocne może okazać się przeanalizowanie możliwości wdrożenia powszechnie stosowanych komponentów środowiska cyfrowego i następnie porównanie ich z własnymi rozwiązaniami.

Procesy cyfrowe różnią się zasadniczo od tradycyjnych, a mianowicie:

- Technologie cyfrowe przyczyniają się do obniżenia kosztów, ułatwiają gromadzenie danych i zapewniają lepszą obsługę klientów. Technologie cyfrowe dają przewagę konkurencyjną niezależnie od tego, czy przyczyniają się do redukcji kosztów ogólnych, czy jest to dostarczanie wartości dodanej klientom.
- Technologie cyfrowe wymagają stosowania nowych modeli biznesowych, w których potrzeby i doświadczenie klienta są stawiane w centrum uwagi. Konsumenci są często skłonni zapłacić wyższą cenę za produkt, który przywołuje wyjątkowe doświadczenia związane z jego zakupem, co z punktu widzenia przedsiębiorcy może stać się kluczowym wyróżnikiem osiągnięcia przewagi konkurencyjnej. Modele biznesowe, w których baczność zwraca się na satysfakcję klienta, współcześnie muszą koncentrować się na wykorzystaniu środowiska cyfrowego, gdyż klienci wyraźnie je preferują.
- Technologie cyfrowe przyczyniają się do zmian kulturowych, które często także wywołują. Wdrożenie do prowadzonej działalności usług cyfrowych i zarządzanie nimi może wymagać zmian organizacyjnych, tworzenia nowych ról i stanowisk, a nawet przeformułowania celów strategicznych.

Moduł 12, zatytułowany *Podstawowe działania marketingowe*, propaguje ideę, że strona internetowa jest niezbędna dla każdego biznesu. Strona internetowa jest efektywna kosztowo i umożliwia docieranie do szerokiej liczby klientów. Jest ona szczególnie przydatna, gdy klient nie ma możliwości przyjazdu i sprawdzenia w gospodarstwie procesu wytwarzania produktów, ani weryfikacji na miejscu sposobu utrzymania zwierząt. Opracowana strona internetowa może być tylko statyczną prezentacją gospodarstwa (nazwa gospodarstwa, adres, dane kontaktowe) lub działać jako sklep internetowy (np. ze sprzedażą produktów i płatnościami online). Na takiej stronie można oferować klientom także inne aktywności, np. możliwość komunikacji mailowej, czaty lub oglądanie filmów promocyjnych z gospodarstwa. Należy jednak pamiętać, że wdrożenie takich aktywności często wywołuje konieczność szybkiego reagowania, np. odpowiadania na e-maile, systematycznego zamieszczania aktualizacji.

Wszystkie kanały komunikacji są ważne, przy czym należy podkreślić, że konieczne jest ciągłe inwestowanie w ich rozwój, aby dotrzeć do jak największej liczby osób.

Bądź sprytny i nadążaj za innowacjami! Na przykład, teraz wszyscy mają smartfony i używają różnych aplikacji głównie do komunikacji, ale aplikacje te mogą być również wykorzystywane do działań marketingowych (np. na Instagramie, Facebooku), bowiem mogą umożliwiać oglądanie klientom krótkich filmów o Twoich zwierzętach czy zapoznawać z innymi materiałami związanymi z funkcjonowaniem Twojej ферmy. Dodatkowo, niezwykle popularnym serwisem internetowym jest YouTube, gdzie można udostępniać dłuższe i bardziej wyczerpujące filmy o gospodarstwie, a także używać go do pozyskiwania wiedzy poprzez wyszukiwanie filmów obrazujących doświadczenia innych rolników. Stale powstają także nowe aplikacje dedykowane rolnikom, które pozwalają im monitorować i zarządzać produkcją zwierzęcą z dowolnego miejsca, co przekłada się na poprawę wydajności produkcji i dobrostanu zwierząt.

Przydatnymi aplikacjami dla producentów trzody chlewnej są:

- **Aplikacja Practical Pig** – stworzona przez AHDB Pork – zapewnia dostęp do dużej liczby krótkich klipów wideo, na których zaprezentowano praktycznie stosowane techniki zarządzania w gospodarstwie. Opracowane przez ekspertów branżowych filmy pokazują producentom i menedżerom, jak wykonywać ważne codzienne zadania i z sukcesem prowadzić chów świń.
- **Aplikacja Show Pig** firmy Zoetis jest użytecznym narzędziem do zarządzania stadem, zaprojektowanym tak, aby wspomóc producentów wieprzowiny w zakresie stosowania zalecanych protokołów chowu i programów profilaktycznych szczepień, dzięki funkcji przypominania terminów.
- **Aplikacja FeedSmart** uwzględnia kluczowe informacje pomagające zarządzać fermą, takie jak: wskazywanie wymagań w zakresie terminów konserwacji wyposażenia, monitorowanie przyrostów masy ciała zwierząt czy przebiegu laktacji. Aplikacja ma wbudowany darmowy kalkulator, który dostarcza rolnikom natychmiastowych informacji na temat potrzeb żywieniowych ich zwierząt, wartości energetycznej pasz czy zbilansowania dawek pokarmowych.
- **Aplikacja FarmHedge** w czasie rzeczywistym łączy rolników, umożliwiając im bezpośredni kontakt z dostawcami pasz, nawozów, części zamiennych itp. Pozwala producentom na tworzenie osobistych i bezpiecznych relacji zawodowych, przyczynia się do oszczędzania czasu i pieniędzy.

Podsumowując, trudno się współcześnie obyć bez nowych technologii. Organizacje, które wykorzystują środowisko cyfrowe, częściej odnoszą sukcesy. Dlatego też przejście na technologię cyfrową jest koniecznością. Rolnicy, którzy nie reagują na zmiany rynkowe wywołane przez innowacje, z powodu utrwalonego sposobu myślenia lub strachu przed nowościami, zazwyczaj tracą możliwości dalszego rozwoju swojej działalności.

4 | Zasady i techniki wolnowybiegowego chowu świń

Podstawową zasadą przy prowadzeniu wolnowybiegowego chowu trzody chlewnej jest zapewnienie zwierzętom swobodnego dostępu do znacznych obszarów ziemi, co wiąże się z włączeniem w procesy produkcji naturalnych zasobów gleby i roślin. W tym systemie chowu świni mogą w pełni przejawiać swoje naturalne zachowania, ale wymaga to właściwego zarządzania środowiskiem, przestrzegania charakterystycznych dla tego systemu chowu zasad oraz posługiwania się swoistymi technikami produkcji. Szczególnie ważne są dobór lokalizacji fermy, optymalne zaprojektowanie powierzchni dostępnej dla świń, wydzielenie kwater, ogrodzenie, ochrona przed kontaktem z dzikimi zwierzętami, zapewnienie dostępu do wody, paszy i schronienia, dbałość o zdrowie, dobrostan oraz dobór rasy i utrzymanie prawidłowej obsady zwierząt.

Na terenach przeznaczonych na wolnowybiegowy chów trzody chlewnej należy wydzielić miejsca, w których dostarcza się zwierzętom wodę i paszę, przygotować miejsca odpoczynku, zabezpieczyć schronienia, zapewnić miejsca do rycia, schłodzenia ciała (miejsca błotniste), czochrania się i defekacji. Świnie często czochrają się o drzewa i lubią się tarzać w błocie, co utrzymuje ich skórę w dobrym stanie i pomaga usuwać pasożyty. Kąpiele błotne chłodzą zwierzęta podczas upałów, co jest ważne, gdyż świni nie mają gruczołów potowych, oprócz tych na tarczy pyska.

Świnie są aktywne głównie w godzinach porannych i wczesnym wieczorem, wtedy większość czasu spędzają na szukaniu pożywienia. Zazwyczaj po zapadnięciu zmierzchu odpoczywają, a ich aktywność jest zsynchronizowana w grupach społecznych. Świnie lubią utrzymywać ze sobą kontakt fizyczny, podczas snu i odpoczynku często leżą stykając się. Takie zachowanie zmniejsza utratę ciepła. Wysoko rozwinięte u świń są zachowania społeczne. W stadzie szybko formuje się stabilna hierarchia. Agresja w chowie wolnowybiegowym jest rzadko spotykana, ale może wystąpić, gdy pasza jest trudniej dostępna. Świniezymane w systemie wolnowybiegowym odczuwają niższy poziom stresu, gdyż mają większą swobodę poruszania i przejawiania naturalnych zachowań, a to sprzyja zachowaniu przez nie zdrowia. Poziom stresu zależy także od sposobu postępowania ze zwierzętami. Kluczowa jest empatia i cierpliwość opiekunów. Ponadto producenci powinni dysponować wiedzą na temat świń i ich wymagań oraz mieć zmysł obserwacji, które ułatwią rozpoznanie oznak choroby lub zaburzeń dobrostanu. Niezwykle ważną zasadą jest należyte i regularne kontrolowanie zwierząt.

W chowie wolnowybiegowym trudniejsze jest kontrolowanie chorób mimo stosowania technik z zakresu bezpieczeństwa biologicznego. Dlatego zakłada się, że należy zapobiegać chorobom, wykorzystując naturalną odporność świń, którą wykazują lokalne lub tradycyjne rasy pierwotne. Ważną zasadą w tym systemie chowu jest rotacja, polegająca na przenoszeniu świń na nowe pastwiska bądź kwatery. Takie postępowanie pomaga przerwać cykl życiowy pasożytów i ogranicza nagromadzenie się patogenów na danym obszarze. W tym systemie chowu mniejsza jest zazwyczaj wielkość stad i grup użytkowych, co oznacza niższą obsadę w porównaniu do intensywnego chowu świń. Pomaga to ograniczyć przenoszenie chorób pomiędzy osobnikami.

Wolnowybiegowy chów świń wymaga zaplanowania układu kwater tak, aby uwzględnił rotację, łatwość przemieszczania świń między wybiegami, wybiegi dla chorych czy przywiezionych na fermę świń, ale także optymalizację pracy obsługi. Ogrodzenie fermy i kwater musi być solidne, trwałe, o odpowiedniej wysokości, najlepiej pod napięciem. Można stosować siatkę, drut, panele lub ich kombinacje.

Ogrodzenia muszą uniemożliwić świniom przeskakiwanie, podkopywanie lub przeczołganie się pod ogrodzeniem. Do wydzielania wybiegów czasami stosuje się elementy przenośne. Wysokiej jakości trwałe ogrodzenie jest zalecane na zewnętrznej granicy fermy, aby powstrzymać świnie przed ucieczką i zapobiec kontaktowi świń z dzikimi zwierzętami. Świnie chowane na wolnym wybiegu muszą mieć przez cały czas dostęp do suchego, czystego, zacienionego schronienia (np. budki), zabezpieczającego je przed deszczem, wiatrem, upałem i zimą. W chłodniejszym klimacie korzystne jest wyścielenie schronień ściółką, a w gorącym dobra wentylacja. Regularna zmiana lokalizacji budek pomoże spowolnić degradację ziemi i roślinności. Wszystkie świnie muszą być karmione dawkami pokarmowymi odpowiednimi do ich potrzeb żywieniowych. Samo pastwisko nie zapewnia wystarczającej ilości paszy. Ponadto zadawania dodatkowej paszy wymagają młode zwierzęta oraz wszystkie świnie w czasie chłodu. Świniom należy zapewnić wodę pitną w odpowiedniej ilości i jakości.

Istnieje wiele praktyk rozwiązujących konkretne problemy hodowlane, organizacyjne, produkcyjne. Jedną z praktyk hodowlanych jest stosowanie rodzimych ras, takich jak Gloucestershire Old Spot, Saddleback i Tamworth, których lochy wykazują silniejszy instynkt macierzyński, chociaż mają mniej liczne mioty, ale prosięta są silniejsze i mają większe szanse na przeżycie.

Ciekawą praktyką organizacyjną jest utrzymywanie młodych loch w indywidualnych budkach porodowych ogrodzonych drutem pod napięciem. Przyczynia się to do zmniejszenia śmiertelności prosiąt, które w ten sposób są zabezpieczone przed wchodzeniem do budki innych loch. Natomiast porody loch doświadczonych mogą odbywać się w kojcach grupowych.

Przykładem dobrej praktyki jest stosowanie w zimniejszym klimacie tylko jednego otworu wejściowego w budkach, aby zapobiec przeciągom. Jednocześnie należy zapewnić dużą ilość ściółki oraz jej wymianę w przypadku zamoknięcia. W Szwecji, budki porodowe są usytuowane na łagodnie nachylonych padokach ułatwiających swobodny odpływ wody, co pomaga w utrzymaniu suchej ściółki. W Wielkiej Brytanii budki są często malowane farbą odblaskową, aby zapobiec przegrzaniu w lecie.

Kolejnym przykładem jest przyuczanie młodych lub zakupionych świń do respektowania ogrodzeń graniczących z ich wybiegiem poprzez zastosowanie ogrodzenia elektrycznego na małym wybiegu treningowym.

Dobłą praktyką produkcyjną pozwalającą na ograniczenie strat paszy jest zadawanie jej w korytach lub karmnikach, ewentualnie na płycie betonowej, zamiast bezpośrednio na ziemi. Lepiej też stosować paszę granulowaną niż sypką. Dobrze jest stosować karmniki z klapami zakrywającymi zbiornik, które uniemożliwiają zamoknięcie paszy lub montować karmniki pod zadaszeniem.

Wolnowybiegowy chów świń wiąże się zarówno z pozytywnymi jak i negatywnymi skutkami. Korzyści odnoszą się do walorów uzyskiwanych produktów, które pochodzą od zwierząt utrzymywanych w warunkach zachowania dobrostanu. Jakość i walory smakowe mięsa i wyrobów są unikalne i doceniane przez konsumentów. Zaletą tego systemu produkcji jest możliwość prowadzenia jej na terenach górzystych, trudnych do zagospodarowania w inny sposób, a także prawnie chronionych. Negatywne aspekty tego systemu chowu wynikają z konieczności przeznaczenia dużych obszarów ziemi i niekorzystnego oddziaływania prowadzonej produkcji na ekosystem. Skutki dotyczą niszczenia roślinności, intensywnego udeptywania gleby i gromadzenia odchodów w jednym miejscu. Istotnym zagrożeniem jest występowanie na wybiegach patogenów, które w połączeniu z trudnymi warunkami

środowiskowymi mogą skutkować częstszym występowaniem chorób zakaźnych lub pasożytniczych. Powoduje to trudności we wdrażaniu środków bezpieczeństwa biologicznego i zasad zarządzania zdrowiem zwierząt. Stosowanie właściwych technik chowu z powodzeniem zapobiega, a nawet eliminuje większość zagrożeń. Do skutecznych metod przeciwdziałania zagrożeniom można zaliczyć stosowanie rotacji, kwarantanny i programów szczepień.

Wolnowybiegowy chów świń jest odpowiedzią na zmieniające się preferencje konsumentów, poszukujących coraz częściej unikalnych, wysokiej jakości produktów żywnościowych, za które są skłonni zapłacić wyższą cenę. Kupujący oczekują mięsa pochodzącego z gospodarstw, w których przestrzega się ściśle określonych norm chowu, dotyczących m.in. sposobu karmienia i warunków bytowania zwierząt. Pozyskany z takiego systemu chowu surowiec najczęściej jest wykorzystywany lokalnie do wytwarzania produktów regionalnych i tradycyjnych, co wspomaga rozwój regionu i przyczynia się do ochrony dziedzictwa kulturowego.

Wolnowybiegowy system chowu świń umożliwia prowadzenie produkcji na terenach rolniczych o niekorzystnych warunkach gospodarowania lub prawnie chronionych, dzięki czemu przeciwdziała wyludnieniu tych terenów. Jednocześnie stosowanie w chowie ras pierwotnych, lokalnych lub ich mieszańców, przystosowanych do trudnych warunków środowiskowych i wykazujących korzystną odporność na choroby, przyczynia się do ochrony zagrożonych zasobów genetycznych. Chów trzody chlewnej w systemie wolnowybiegowym uznaje się za zrównoważony pod względem ekonomicznym, społecznym i środowiskowym. Z ekonomicznego punktu widzenia generuje dochody rolników w regionach, w których jest zlokalizowany. Z ekologicznego punktu widzenia przyczynia się do zachowania ekosystemu rolno-pasterskiego. Natomiast ze społecznego punktu widzenia gospodarstwa odgrywa ważną rolę w zachowaniu dziedzictwa kulturowego i rozwoju mniej uprzywilejowanych obszarów.

5 | Produkty wieprzowe – tradycja, dziedzictwo kulturowe i rynek

Historia chowu trzody chlewnej idzie w parze z historią człowieka. W Europie, Chinach i Indiach znaleziono szczątki skamieniałości pochodzące z okresu od miocenu do górnego trzeciorzędu.

Oswajanie świn i pierwsze formy chowu sięgają 3500 r. p.n.e. w Mezopotamii (Iran i Irak). We Włoszech Rzymianie używali solenia i wędzenia do konserwacji mięsa wieprzowego, a także jako pierwsi robili kiełbaski. Takie działania zapewniały żywności długi okres przydatności do spożycia. Na początku średniowiecza świnie utrzymywano jeszcze na wolności w lasach dębowych i kasztanowych, dopiero w późnym średniowieczu zaczęto praktykować chów w pomieszczeniach, stosując na początku prymitywne metody i techniki. To właśnie we Włoszech narodziła się tradycja i chów świń w budynkach, a pochodzenie genetyczne niektórych z najbardziej typowych i rodzimych ras sięga tego okresu. Z czasem prymitywne metody produkcji, bazujące na pracy ręcznej, stopniowo przekształcały się w bardziej zmechanizowane, zautomatyzowane, co sprzyjało znacznej poprawie warunków higienicznych przy zachowaniu tradycyjnych cech produktów.

Można wyodrębnić kilka czynników, które przyczyniają się do produkcji wysokiej jakości mięsa. Wśród nich kluczową rolę odgrywają niektóre elementy chowu trzody chlewnej, w szczególności dobór rasy i żywienie. W chowie trzody chlewnej można generalnie stosować metody intensywne i ekstensywne. Każda rasa ma własne, specyficzne cechy dotyczące plenności, zdolności adaptacyjnych, wyników produkcyjnych i cech mięsa.

Nie ma rasy ani metody chowu lepszej od innej, ale może być rasa bardziej odpowiednia ze względu na ostateczne wykorzystanie surowca, technikę gospodarowania, miejsce produkcji, obiekty produkcyjne będące własnością producenta, potrzeby rynku. Często przy wyborze rasy, zwłaszcza w małych gospodarstwach, liczą się nie tylko parametry zootechniczne czy ekonomiczne, ale także czynniki przywiązania, preferencje czy osobiste przekonania rolnika. Rasy rodzime (np. we Włoszech *Mora Romagnola*, *Cinta Senese*, *Casertana*, *Sarda*, *Calabrese*, *Black Pig of Parma*) są szczególnie odpowiednie do chowu na wolnym wybiegu, ponieważ są to rasy, które wykazują dobrą adaptację do warunków środowiska.

Lochy, prosięta, warchlaki i tuczniki na każdym etapie życia powinny być karmione paszami dostosowanymi do konkretnej fazy życia i oczekiwanych cech produktu końcowego (mięsa). Szczególną uwagę przywiązuje się do dobrostanu zwierząt z punktu widzenia ich zdrowia i higieny podczas całego okresu chowu. Ponadto, stosuje się różne działania, które stymulują zwierzęta i sprzyjają ich rozwojowi oraz zaspokajają ich naturalne potrzeby, np. wzbogacanie środowiska materiałami manipulacyjnymi (bele słomy, worki jutowe, kawałki drewna itp.).

Wybór systemu chowu i sposobu zarządzania dobrostanem zwierząt mogą okazać się kluczowymi elementami, które w znacznym stopniu wpływają na jakość produktu końcowego. Należy zaznaczyć, że jedną z najdelikatniejszych faz w całym procesie produkcji jest faza związana z ubojem, która obejmuje transport zwierząt do rzeźni i ich uśmiercanie.

Także sposób przetwarzania tusz wpływa na jakość gotowego produktu. W procesie przetwarzania wieprzowiny można wyodrębnić dwa etapy. Pierwszy, polega zasadniczo na rozbiorze tuszy w celu uzyskania kawałków świeżego mięsa, a drugi jest związany z produkcją wędlin. Podczas procesu przetwarzania służby weterynaryjne przeprowadzają kontrole w celu zagwarantowania bezpieczeństwa zdrowotnego surowca, co potwierdzają wystawieniem certyfikatu. Następnie tusze trafiają do kolejnych etapów przerobu, dokonuje się ich rozbioru i rozdziela na części, które będą sprzedawane jako świeże mięso, oraz części, które zostaną wykorzystane jako surowce do produkcji wędlin itp.

Termin salami odnosi się do bardzo szerokiej kategorii surowych lub gotowanych produktów mięsnych, prawie zawsze z dodatkiem soli, czasami tłuszczu zwierzęcego, ziół i przypraw oraz ewentualnie innych składników i konserwantów. Wędliny mogą mieć specjalne receptury i odmienne metody przygotowania, w zależności od regionu oraz produktu. Są to wyroby o długiej przydatności do spożycia. Przykładowo, *prosciutto* to peklowane mięso otrzymywane przez solenie i dojrzewanie tylnej nogi świni. Ta część ciała jest wykorzystywana na całym świecie do tworzenia różnych produktów gastronomicznych, wśród najcenniejszych są dwa produkty włoskie: szynka surowa, która jest jednym z najbardziej znanych i najczęściej eksportowanych włoskich produktów spożywczych na świecie, oraz szynka gotowana, w dużych ilościach spożywana na całym terytorium kraju.

Tradycyjne włoskie produkty delikatesowe reprezentują doskonały przykład najcenniejszych produktów rolno-spożywczych *Made in Italy*. Wiele firm w regionie Emilia-Romagna ma długą tradycję wytwarzania produktów regionalnych. Od dziesięcioleci z pasją są stosowane metody wytwarzania i dojrzewania najwyższej jakości szynki, salami i różnego rodzaju kiełbas. Spośród 43 uznanych w regionie produktów o chronionej nazwie pochodzenia (ChNP) lub Chronionego Oznaczenia Geograficznego (ChOG), 11 to produkty z wieprzowiny lub kiełbasy. Wśród nich można wymienić: *Mortadella di Bologna* ChOG,

Salame di Cremona ChOG, *Cotechino di Modena* ChOG, *Zampone di Modena* CHOG, *Coppa Piacentina* DOP (Denominazione di Origine Protetta (DOP) – oznacza, że produkt jest oryginalny i wyprodukowany zgodnie z jego recepturą), *Pancetta Piacentina* DOP, *Salame Piacentino* DOP, *Culatello di Zibello* ChNP, *Parma Ham* ChNP, *Modena Prosciutto* ChNP i *Salamini alla Cacciatore* ChNP.

W produkcji tych wyrobów zasadniczą rolę odgrywają warunki środowiskowe i miejsce produkcji. Powietrze, jego wilgotność, bryza, wiejąca przez wzgórza i równiny, a także jakość gleby na fermie świń to elementy, które aktywnie przyczyniają się do powstania specyficznego produktu i korzystnie oddziałują podczas długiej fazy dojrzewania. To właśnie dzięki know-how producenci są w stanie wykorzystać wszystkie te czynniki w unikalny, mądry i skuteczny sposób, aby obrócić je na swoją korzyść i z sukcesem zakończyć proces produkcji wyrobów.

Unia Europejska odgrywa znaczącą rolę na światowym rynku produktów wieprzowych, eksportując do krajów trzecich 13% produkcji, czyli ponad 4,7 mln ton. Niemcy i Hiszpania to dwa czołowe kraje produkujące żywiec wieprzowy, łącznie odpowiadały one za 43,9% całkowitej podaży (2020). Na trzecim miejscu jest Francja (9,6%), na czwartym Polska (8,6%) a na siódmym miejscu Włochy z udziałem 5,5%. Jednak spożycie wieprzowiny per capita w Unii Europejskiej maleje, a rośnie spożycie mięsa drobiowego, tańszego i postrzeganego jako zdrowsze. W szczególności, jeśli chodzi o Unię Europejską, przewiduje się zmniejszenie spożycia wieprzowiny o 1,6 kg na mieszkańca do 2030 r. w porównaniu z poziomem spożycia z 2019 roku. Trend ten jest wynikiem coraz bardziej negatywnych komunikatów w mediach na temat skutków spożycia mięsa wieprzowego, którym należy przeciwdziałać. Mięso wieprzowe ma bowiem cenne właściwości odżywcze i cechy świadczące o jego przydatności w gastronomii, a jego produkcja może sprostać wymogom zrównoważonego rozwoju na wszystkich etapach produkcji i przetwórstwa. Produkcja żywca wieprzowego jest także ważnym elementem zachowania bezpieczeństwa żywnościowego.

Reasumując, chów świń i przetwórstwo mięsa wieprzowego mają wielowiekowe tradycje, co z biegiem czasu doprowadziło do stworzenia we Włoszech i innych krajach Europy, gdzie jest prowadzony chów świń, doskonałych, tradycyjnych produktów. Przetrawanie, ale szczególnie rozwój produkcji trzody chlewnej, będą zależały od poprawy jej zrównoważenia pod względem środowiskowym oraz zagwarantowania większej dbałości o dobrostan zwierząt. Funkcjonowanie ekstensywnych ferm z wolnowybiegowym systemem utrzymania rodzimych ras świń, zazwyczaj na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, jest ważne również z punktu widzenia terytorialnego, bowiem przyczynia się do zachowania dziedzictwa genetycznego, kulturowego i bioróżnorodności.

6 | Mierzenie satysfakcji klientów

Współcześnie, przy prowadzeniu działalności gospodarczej za najwyższy priorytet uznaje się zadowolenie klienta. Zatem dbanie o klientów jest niezwykle ważne, dodatkowo należy nieustannie dążyć, aby byli oni lojalni wobec firmy i rozpowszechniali dobre rekomendacje wśród rodziny, przyjaciół, kolegów, itp. Celem tego rozdziału jest wyjaśnienie, co sprawia, że klienci są zadowoleni i jak to mierzyć.

Satysfakcja klienta to stan psychiczny, w którym klient znajduje się po użyciu danego produktu. Konsument jest usatysfakcjonowany, jeśli otrzymał to, czego się spodziewał, lub zakup przerósł jego oczekiwania. Pomiar satysfakcji polega na ustaleniu, w jakim stopniu produkt oferowany przez daną organizację zaspokaja zbiór wymagań klienta. Satysfakcja klienta jest jednym z najważniejszych wskaźników intencji zakupowych i lojalności konsumentów. Rejestrowanie, analizowanie i praca nad zwiększeniem satysfakcji klientów pomaga utrzymać starych i pozyskać nowych. Priorytetowe traktowanie potrzeb klienta jest korzystne dla szybkiego rozwoju firmy. Mierząc satysfakcję klienta, można znaleźć obszary, które wymagają poprawy i pracować nad nimi.

Kluczowe zasady dbania o satysfakcję klienta obejmują:

- **Po pierwsze** – dbałość o szczegóły. Klienci zwracają uwagę nie tylko na główne cechy produktu, ale także na szczegóły, o których nawet nie myślisz, a mogą one sprawić, że będzie on zachwycony lub rozczarowany. Dlatego dbałość o szczegóły jest bardzo ważna.
- **Po drugie** – zrozumienie postrzegania produktu przez klienta. Można być przekonanym, że ma się produkt najlepszej jakości, świetną obsługę lub atrakcyjne opakowanie, ale jeśli Twój klient nie postrzega tak jak Ty, nie będą zadowoleni.
- **Po trzecie** – stosowanie zindywidualizowanego podejścia do klienta i gromadzenie informacji o jego preferencjach. Najlepszym odczuciem, jakie powinni mieć klienci, jest bycie zapamiętanym i naprawdę docenionym, w czym pomaga np. zwracanie się do nich po imieniu.
- **Po czwarte** – empatyczne słuchanie. Sprawdza się przede wszystkim podczas prób określenia potrzeb i pragnień klientów oraz zaproponowania skutecznych rozwiązań ich problemów. Aktywne słuchanie jest bardzo skuteczne w kontaktach z rozczarowanymi, a nawet zdenerwowanymi klientami.
- **Po piąte** – skuteczne odpowiadanie na potrzeby i pragnienia, w tym umiejętność rozwiązywania problemów. Nie wystarczy być uważnym i troskliwym w stosunku do klientów, gdyż oczekują oni skuteczności, co jest to dość trudne. Klienci chcą klarownych, szybkich i adekwatnych rozwiązań swoich problemów.
- **Po szóste** – dawanie klientom możliwości wyrażania opinii na temat zadowolenia lub jego braku. Zawsze sonduj i namawiaj klientów, aby wyrazili swoją opinię. Jeśli nie są zadowoleni, będziesz wiedział i będziesz mógł nad tym popracować. Jeśli są usatysfakcjonowani, chętnie się tym z Tobą podzielą.

Ważnym miernikiem satysfakcji klienta jest CSAT (ang. Customer SATisfaction), który pozwala zrozumieć, w jakim stopniu klienci są zadowoleni z Twoich produktów lub usług. Jedynym prawdziwym sposobem zmierzenia satysfakcji klienta jest bezpośredni z nim kontakt. Najbardziej popularnymi metodami pomiaru satysfakcji klienta są sondaże z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. Respondenci wyrażają swoje opinie odpowiadając na pytania wielokrotnego wyboru, pytania ocenijające, otwarte itp. Narzędzia do pomiaru satysfakcji klienta online mogą pomóc Ci w zbieraniu informacji w czasie rzeczywistym.

Czynności ważne przy mierzeniu satysfakcji klienta to:

- **Kompleksowe wykorzystywanie danych z ankiet rozprowadzanych wśród klientów** – przeprowadzaj sondaż rozdając kwestionariusze wśród klientów wkrótce po skorzystaniu przez nich z usługi lub zakupie produktu. Do sposobów, dzięki którym organizacja może zbierać opinie, należą: ankiety online, ankiety papierowe w miejscu sprzedaży, wywiady

przez telefon itp. Pamiętaj, że Twoi klienci są bardzo zajęci i większość z nich niechętnie wypełnia ankiety, ponieważ zabiera to ich cenny czas. Aby temu zapobiec, ankiety powinny być krótkie, zrozumiałe i konkretne.

- **Mierzenie poziomu satysfakcji klienta metodą CSAT** – wynik badania opinii wskazuje na poziom satysfakcji klienta tuż po dokonaniu zakupu produktu. Zazwyczaj stosuje się 5-stopniową skalę oceny, od bardzo niezadowolony do bardzo zadowolony (bardzo niezadowolony, niezadowolony, neutralny, zadowolony, bardzo zadowolony). Można też stosować skalę oceny produktu od 1 do 5, gdzie 1 to klienci, którzy są wysoce niezadowoleni, a 5 – wysoce zadowoleni. Gdy wynik zostanie zebrany od pożądanej liczby klientów, to średnia obliczona z otrzymanych odpowiedzi jest wynikiem CSAT, do którego można się odnieść. Wyższy wynik CSAT oznacza wyższą satysfakcję klienta. Miernik ma jednak pewne ograniczenie, ponieważ mierzy satysfakcję tylko z ostatniej transakcji z firmą.

- **Mierzenie poziomu satysfakcji klienta metodą Net Promoter Score (NPS)**, w której określa się prawdopodobieństwo, że klient poleci komuś Twoją firmę. Jest to niezwykle efektywna metoda mierzenia zadowolenia konsumenckiego i lojalności klientów. Wyobraź sobie sytuację, w której Twoi klienci są zadowoleni z Twojej oferty, ale nie są gotowi polecić Twojej firmy innym. Taka sytuacja powstaje, gdy nie są oni przekonani, że Twoja firma będzie w stanie trwale utrzymać ich zadowolenie. W metodzie tej zadaje się klientom proste pytanie: czy poleci nas Pan/Pani swoim znajomym? Odpowiedzi w zakresie 0-6 oznaczają krytyków, w przedziale 7-8 – osoby neutralne, zaś punktacja od 9 do 10 wskazuje na tzw. promotorów. Aby obliczyć wskaźnik NPS, wystarczy odjąć odsetek krytyków od odsetka promotorów. Wysoki odsetek oznacza, że Twoi klienci rozwinęli poczucie lojalności wobec Twojej marki i są gotowi rekomendować Twoją firmę, a niski odsetek oznacza, że Twoi klienci nie są lojalni i prawdopodobnie odejdą do konkurencji.

- **Monitorowanie poziomu satysfakcji klienta za pomocą metody Customer Effort Score (CES)**, w której mierzy się wysiłek klienta wkładany w celu rozwiązania danego problemu z dokonaniem nietrafnym zakupem. Uznać można go za skuteczny wskaźnik w prognozowaniu skutków interakcji z działem obsługi klienta.

Podsumowując, satysfakcja klienta jest bardzo ważnym czynnikiem wpływający na każdą działalność. Jeśli Twoi klienci są zadowoleni, wracają ponownie i ponownie oraz polecają Cię innym. Ale jeśli nie są zadowoleni, trzymają się z daleka i mówią wszystkim innym, jak bardzo są niezadowolony, czym zniechęcają innych. W dobie mediów społecznościowych opinie rozpowszechniają się znacznie szybciej i utrzymują dłużej niż kiedyś.

7 | Zasady zrównoważonego rozwoju odnoszące się do ochrony środowiska i różnorodności biologicznej

Zrównoważony rozwój jest celem strategicznym dla teraźniejszości i przyszłości każdego kraju. Obecna koncepcja rozwoju uwzględnia między innymi:

- ochronę wód i mórz;
- ochronę bioróżnorodności – flory i fauny oraz ekosystemów;
- zrównoważoną produkcję żywności;
- rozwój zielonej gospodarki;
- właściwą gospodarkę odpadami;
- zrównoważone użytkowanie gruntów: ograniczenie zanieczyszczeń i erozji gleby;
- zwalczanie zmian klimatycznych i ich skutków.

Cele zrównoważonego rozwoju dotyczą każdej działalności, w tym prowadzenia produkcji rolniczej i wytwarzania żywności, powodując konieczność dostosowania się producentów do nowych obowiązujących formalnie wymogów.

Działania mające na celu ochronę środowiska i bioróżnorodności wywodzą się z wiedzy i wielu doświadczeń, które są współzależne oraz wzajemnie powiązane i dotyczą:

- historii, bowiem we wszystkich epokach historycznych środowisko miało radykalny wpływ, bardziej niż jakikolwiek inny czynnik, na ewolucję i zmiany cywilizacji;
- geografii, gdyż warunki życia na danym terenie, zachowanie jego różnorodności geofizycznej i geopolitycznej bezpośrednio wpływają na zachowania ludzi tam żyjących;
- nauki i techniki, ponieważ wiedza naukowa wywodzi się bezpośrednio z wiedzy o środowisku i konieczności jego ochrony; nie może być postępu technicznego, który lekceważy poszanowanie środowiska; dotyczy to zarówno ważnych decyzji politycznych i gospodarczych, ale także codziennych indywidualnych wyborów przedsiębiorców i obywateli.
- ustawodawstwa, albowiem rozporządzenia i dyrektywy Unii Europejskiej, przepisy krajowe lub regionalne itp. regulują prowadzenie produkcji rolniczej i wytwarzanie żywności.

Zrównoważony rozwój ma na celu właściwe zarządzanie agroekosystemami poprzez:

- łagodzenie degradacji i erozji gleby – m.in. przez wprowadzenie technik uprawy, które zapewniają prawidłowe i zrównoważone wykorzystanie gleby, powietrza i wody;

- spowolnienie niekorzystnych zmian środowiska na obszarach wiejskich – m.in. przez wspieranie działań w zakresie dbałości o utrzymanie różnorodności krajobrazu, wdrażanie zrównoważonych praktyk we wszystkich dziedzinach: od wykorzystanie gruntów marginalnych, przez zachowanie dziedzictwa kulturowego, do przywracania tradycyjnych metod chowu zwierząt i uprawy roślin;
- łagodzenie niekorzystnych zmian zachodzących w środowisku powodowanych przez stosowanie nawozów chemicznych i pestycydów – m.in. dzięki wprowadzeniu zintegrowanych, organicznych lub biodynamicznych metod lub technik uprawy, których podstawą jest zachowanie właściwości gleby i jej żyzności, uwzględniających bilans wody, dobór roślin i stosowanie płodozmianu;
- dbałość o zasoby wody słodkiej – m.in. przez wdrażanie nowocześniejszych i wydajniejszych systemów i technik nawadniania, które przyczyniają się do poprawy zdolności zatrzymywania wody w glebie, racjonalizację poboru i zużycia wody, utrzymanie i zwiększenie zawartości próchnicy w glebie.

Przykłady zrównoważonego zarządzania żywym inwentarzem to:

- stosowanie zróżnicowanego zestawu roślin pastewnych zgodnie ze specyficznymi potrzebami każdego gatunku;
- preferowanie ekstensywnych metod chowu, np. pólzickiego z rotacją pastwisk;
- określenie poziomu obsady zwierząt gospodarskich adekwatnego do żyzności i rodzaju gleby, lokalnej strefy klimatycznej i ukształtowania terenu;
- zastąpienie zabiegów z użyciem środków ochrony roślin, które zawierają cząsteczki związków chemicznych, produktami fitoterapeutycznymi w celu ochrony entomofauny, bazy pokarmowej różnych gatunków ptaków;
- chów i hodowla bardziej prymitywnych ras rodzimych, co sprzyja utrzymaniu różnorodności genetycznej;
- utrzymywanie zwierząt zarejestrowanych w księgach hodowlanych, co pozwala dobrze wykorzystywać, a nawet poprawiać potencjał genetyczny;
- stałe monitorowanie stanu zdrowia zwierząt w gospodarstwach jako uzupełnienie kontroli i profilaktyki państwowej przewidzianej w obowiązujących przepisach prawa, żeby jak najszybciej wykrywać wszelkie zagrożenia zdrowotne, co pozwala uniknąć rozprzestrzeniania patogenów, a także wyeliminować konieczność stosowania antybiotyków.

Zrównoważony rozwój w zakresie ochrony i zachowania potencjału genetycznego osiąga się poprzez stosowanie dobrych praktyk rolniczych w produkcji roślinnej i chowie zwierząt, które mają na celu między innymi:

- przyczynienie się do ochrony krajobrazu oraz zmniejszenie wpływu człowieka na środowisko poprzez staranne zarządzanie działalnością rolniczą;
- zaproponowanie wdrażania modelu rolnictwa zrównoważonego z ekonomicznego, środowiskowego i społecznego punktu widzenia;

- uświadomienie rolnikom ich fundamentalnej roli i potrzeby ich aktywnego zaangażowania w ochronę krajobrazu i zachowanie bioróżnorodności.

Koncepcję zrównoważonego rozwoju rolnictwa oraz ochrony środowiska i bioróżnorodności można zastosować również w wolnowybiegowym chowie trzody chlewnej. Obejmuje to następujące działania: wykorzystanie rodzimych ras świń, maksymalizację dobrostanu zwierząt, stosowanie prawidłowej obsady zwierząt i rotacji kwater, stosowanie odpowiednich ogrodzeń, wykorzystanie mięsa do produkcji regionalnych i tradycyjnych produktów. Takie podejście, nie jest związane wyłącznie z ekonomiczną efektywnością produkcji, ale uwzględnia również aspekty zrównoważenia środowiskowego i społecznego. Właśnie ze względu na bardzo istotne znaczenie tych zagadnień, są one szeroko omawiane i dyskutowane w modułach szkoleniowych kursu BREED.

Zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi powinno obejmować odtwarzanie, ochronę i wzmacnianie ekosystemów, promowanie zasobooszczędnych praktyk rolniczych oraz rolnictwa niskoemisyjnego i odpornego na zmiany klimatu. Podsumowując, trzy podstawowe filary rolnictwa zrównoważonego to:

- zrównoważona produkcja żywności, poprzez zwiększenie konkurencyjności sektora rolnego i opłacalności produkcji;
- zrównoważone zarządzanie zasobami w celu zapewnienia produkcji dóbr publicznych i przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych;
- zrównoważony rozwój terytorialny, zwiększający zróżnicowanie rolnictwa i obszarów wiejskich.

8 | Zasady zrównoważonego rozwoju odnoszące się do akceptacji społecznej

Produkcja żywności jest coraz bardziej ukierunkowana na zrównoważony rozwój. Konsumenci żądają produktów, które są częścią koncepcji zrównoważonego rozwoju środowiska produkcyjnego. Masowa produkcja anonimowych produktów nie jest już preferowana, nawet jeśli cena jest najbardziej konkurencyjna. Konsumenci lubią produkty, które są wytwarzane z poszanowaniem zasad ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt. Produkty wytworzone tradycyjnymi metodami są dziś najbardziej cenione, gdyż często opowiadają ciekawą historię lub przywołują dobre wspomnienia. Zatem producenci muszą w większym stopniu dążyć do wytwarzania produktów z dbałością i należnym szacunkiem dla ludzi, zwierząt i planety.

W ciągu ostatnich dwóch dekad coraz większa liczba konsumentów domagała się bardziej etycznych systemów produkcji i odmawiała kupowania produktów, które nie spełniały wymogów dobrostanu zwierząt. Dlatego obecnie poświęca się temu znacznie więcej uwagi. Dobrostan zwierząt obejmuje ich stan fizyczny, psychiczny oraz możliwość wyrażania właściwych dla gatunku zachowań. Prawidłowy

poziom dobrostanu zwierząt oznacza zarówno dobrą kondycję, jak i brak chorób i niepotrzebnego cierpienia. Aby osiągnąć zadowalający poziom dobrostanu zwierząt należy zapewnić odpowiednią opiekę, właściwe warunki utrzymania i żywienia oraz zapobiegać chorobom i leczyć je, gdy wystąpią. Podsumowując, zwierzęta powinny być trzymane w środowisku, w którym mogą swobodnie zaspokajać swoje potrzeby bez jakiegokolwiek stresu.

Konsumenci oczekują nie tylko zapewnienia dobrostanu zwierząt, ale również tego, że produkt pozyskany od tych zwierząt zaspokoi ich indywidualne potrzeby, co jest o wiele trudniejsze niż się wydaje. Na każdym etapie procesu produkcji konieczne jest bowiem spełnienie specyficznych wymogów, które muszą być respektowane przez kolejne ogniwa (przetwórstwo, gastronomia itp.), aby w efekcie odpowiadać na potrzeby konsumentów. Rodzi to trudności w zarządzaniu procesem produkcji, ponieważ potrzeby kolejnych ogniw łańcuch dostaw bardzo często są ze sobą sprzeczne. Na przykład, przy produkcji mięsa, a w szczególności wieprzowiny, termin „jakość” ma bardzo szerokie znaczenie. Obejmuje liczne cechy, których znaczenie zmienia się w zależności od potrzeb poszczególnych ogniw procesu produkcji, a często także w czasie i przestrzeni, w zależności od stylu życia konsumentów i ich zasobów ekonomicznych.

Historycznie w produkcji wieprzowiny można wyodrębnić trzy podejścia:

- pierwsze, gdy celem jest wyprodukowanie wystarczającej ilości mięsa, aby zaspokoić zapotrzebowanie konsumentów;
- drugie, w którym po osiągnięciu celu ilościowego, wysiłki koncentrują się na optymalizacji procesu produkcji;
- trzecie, w którym dąży się do uzyskania produktu o wysokich cechach jakościowych, nie zaniebując przy tym racjonalności ponoszonych kosztów produkcji.

Przykładowo, rolnicy mają do wyboru, czy tanio zaspokajać potrzeby jak największej liczby konsumentów, czy produkować mniej, ale drożej, zapewniając wyższy poziom dobrostanu zwierząt i zrównoważony rozwój.

Moduł 7 przedstawia sposoby osiągnięcia dobrostanu zwierząt, w tym porady dotyczące żywienia i pojenia, wpływu warunków klimatycznych, właściwego trzymania zwierząt, znaczenia ściółki, doboru obsady. Wszystkie te cenne informacje wraz z dobrymi praktykami mogą być wykorzystane przy zakładaniu nowego biznesu.

Ponadto, w module 11 omówiono główne aspekty dotyczące jakości mięsa, w tym aspekty związane z: doskonaleniem genetycznym, krzyżowaniem, jakością mięsa w odniesieniu do koloru, tekstury, smaku itd. Wszystko jest przedstawione w sposób klarowny i szczegółowy, tak aby słuchacz mógł poznać najważniejsze aspekty i uniknąć błędów w swojej przyszłej działalności.

Podsumowując, po przestudiowaniu modułów 7 i 11 studenci będą w stanie opisać zasady dobrostanu zwierząt i związane z nimi skutki, zastosować wskaźniki do oceny dobrostanu zwierząt, zaprojektować systemy utrzymania w celu zapewnienia dobrostanu zwierząt, uwzględniając różne kwestie, w tym przepisy prawne. Treści wspierają ideę, że zwierzęta mają prawo do dobrostanu, który współcześnie jest tak ważny dla konsumentów. Ponadto, studenci nauczą się analizować i oceniać związki pomiędzy jakością surowca i uzyskanego produktu przetworzonego.

9 | Kroki prowadzące od pomysłu na biznes do sprawnie działającego przedsiębiorstwa (osiągającego sukces ekonomiczny, dbającego o satysfakcję klientów, ochronę środowiska i bioróżnorodność oraz akceptację lokalnej społeczności)

UNIVERSITY OF
THESSALY

Przedsiębiorstwa, nawet małe, mogą mieć zaskakująco duży wpływ na środowisko. To, czy wpływ ten jest pozytywny czy negatywny, zależy od właściciela firmy. Zrównoważony rozwój w biznesie jest coraz częstszą praktyką stosowaną przez przedsiębiorców o wysokiej świadomości ekologicznej. Co więcej, konsumenci chętniej niż kiedykolwiek płacą za produkty wytworzone w sposób przyjazny dla środowiska, mając na uwadze ochronę naszej planety i zachowanie jej w niezmienionej postaci dla przyszłych pokoleń. Tak więc firmy różnej wielkości wdrażają bardziej zrównoważone środowiskowo praktyki np. w odpowiedzi na dostrzegalne zmiany klimatyczne, a ich klienci to zauważają i doceniają.

Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju, przyjęta przez wszystkie państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych w 2015 r., stanowi wspólny plan na rzecz pokoju i dobrobytu ludzi i planety, teraz i w przyszłości. W jej centrum znajduje się 17 celów zrównoważonego rozwoju (ang. Sustainable Development Goals – SDG), które stanowią pilne wezwanie do działania wszystkich krajów – rozwiniętych i rozwijających się – w ramach globalnego partnerstwa. Wśród celów tych wymienić można: przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, ochronę naszych oceanów i lasów oraz poprawę stanu zdrowia i edukacji. Organizacja Narodów Zjednoczonych sformułowała również pięć podstawowych zasad tzw. 5P, które idealnie pasują do wszystkich SDG. W języku angielskim cztery ogólne P to People (ludzie), Planet (planeta), Prosperity (dobrobyt) i Peace (pokój), które stanowią dobre punkty odniesienia dla mierzenia postępu w realizacji wszystkich SDGs. Dodatkowo jest też zasada zorientowana na proces: Partnership (partnerstwo).

Firmy, które chcą uspołnić swoją strategię z SDG mają do dyspozycji przewodnik, zwany kompasem SDG (SDG Compass). Kompas ten zawiera informacje ułatwiające dostosowanie strategii firmy do SDG oraz mierzenie postępów w ich realizacji oraz zarządzanie wkładem tych firm w całościową realizację SDG. Kompas zawiera również konkretny zestaw narzędzi biznesowych, który jest dostępny na stronie internetowej administrowanej przez Światową Radę Biznesu na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (ang. World Business Council for Sustainable Development – WBCSD).

W ciągu ostatnich czterech lat firmy aktywne w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatycznym osiągnęły wyniki finansowe o sześć procent lepsze od globalnego benchmarku. Wdrażane usprawnienia operacyjne przede wszystkim mają na celu redukcję gazów cieplarnianych, prowadzą do znacznego obniżenia kosztów i zmniejszenia zależności od zasobów naturalnych.

Na przykład, siedziba główna WhiteWave Foods Company otrzymała znak ENERGY STAR przez cztery lata z rzędu za wykazanie wymiernych oszczędności w kosztach eksploatacji. Dzięki modernizacjom

w swoim zakładzie oszczędności wyniosły 37 procent rocznych kosztów energii. Innym przykładem są wysiłki firmy Monsanto Company na rzecz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. W 2015 r. firma przeprowadziła pierwszą modernizację w całości opartą na technologii LED. Dwa z ich obiektów w Grinnell, Iowa zostały wyposażone w nowe oprawy LED, które nie tylko uczyniły obiekt bezpiecznym, ale również wyraźnie obniżyły koszty zużycia energii.

Jeśli rozpoczynasz działalność gospodarczą, możesz rozważyć dziewięć sposobów, dzięki którym Twój biznes będzie bardziej zrównoważony. W konkretnym obszarze działalności zastosuj następujące wskazówki:

Środki produkcji

- wybieraj materiały pozyskiwane w sposób zrównoważony,
- wybieraj materiały, które pochodzą z uczciwego handlu,
- wybieraj materiały, które są wykonane z surowców nadających się do recyklingu, odnawialnych i/lub biodegradowalnych,
- praktykuj zielone zaopatrzenie.

Opakowania przyjazne dla środowiska

- używaj opakowań biodegradowalnych,
- nie używaj opakowań wielomateriałowych.

Zrównoważone magazynowanie

- wybierz przyjazny dla środowiska obiekt, który wykorzystuje energię odnawialną do klimatyzacji, np. panele słoneczne,
- pakuj produkty w ekologiczne opakowania, zamiast w zanieczyszczające środowisko opakowania plastikowe,
- jeśli musisz pozbyć się niepotrzebnych już przedmiotów, rozważ oddanie ich zamiast wyrzucania na wysypisko śmieci.

Ekologiczna wysyłka i dostawa

- stosuj zrównoważone metody dostawy,
- korzystaj z przyjaznych dla środowiska opakowań.

Wykorzystanie papieru

- dąż do maksymalnego wyeliminowania papieru (e-dokumentacja),
- jeśli musisz używać papieru, zaopatruj biuro wyłącznie w papier pochodzący z recyklingu.

Pracownicy

- motywuj swoich pracowników w sposób materialny i niematerialny,
- zachęcaj swoich pracowników do przyjęcia przyjaznych dla środowiska nawyków.

Stacjonarna i cyfrowa forma działania

- dąż do tego, aby Twoja działalność była przyjazna dla środowiska,
- przechowuj co się da w formie cyfrowej (np. w chmurze).

Aktywność ekologiczna

- rozpocznij promocję, np. sadząc drzewo za każde 10 sprzedanych produktów,
- korzystaj z zielonego hostingu, który wykorzystuje technologie przyjazne środowisku, do realizacji inicjatyw ekologicznych,
- przekaż procent swoich dochodów na rzecz programów ekologicznych,
- zorganizuj zbiórkę pieniędzy, aby promować inicjatywy ekologicznie.

Certyfikaty i atesty

- zdobądź legalny certyfikat np. zielonego biznesu.

Gospodarstwa nie tylko przyczyniają się do emisji gazów cieplarnianych, ale także są narażone na duże ryzyko związane z konsekwencjami zmian klimatycznych. Światowe Forum Ekonomiczne uznaje niepowodzenie w łagodzeniu zmian klimatycznych za globalne ryzyko numer 1 dla biznesu. Ryzyko to rośnie w miarę eskalacji konsekwencji zmian klimatycznych. Firmy muszą mierzyć się ze zmniejszoną efektywnością produkcji roślinnej i zwierzęcej, zakłóceniami w łańcuchu dostaw spowodowanymi ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, niedoborem zasobów naturalnych, zniszczeniem budynków na skutek gwałtownych zjawisk pogodowych oraz konsekwencjami pojawiających się problemów zdrowotnych pracowników, by wymienić tylko kilka z nich. Oprócz tych bezpośrednich skutków zmian klimatycznych, na firmy oddziałują również siły społeczne. Przedsiębiorstwa mają obecnie pewne możliwości łagodzenia tych zagrożeń, dzięki korzystaniu z nowych technologii oferowanych w zakresie redukcji gazów cieplarnianych. Jednocześnie należy podkreślić, że konsumenci stają się coraz bardziej świadomi znaczenia zrównoważonych praktyk biznesowych i je doceniają.

Reasumując, upewnij się, że możesz stosować praktyki wspierające zrównoważony rozwój i udowodnij to odpowiednimi działaniami. Pamiętaj, że zrównoważony rozwój gospodarstwa obejmuje wysiłki wszystkich interesariuszy, a kultura organizacyjna prowadzonej działalności zbudowana wokół świadomości ekologicznej ułatwi osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju. Zawsze pamiętaj, że niezależnie od tego, czy prowadzisz wolnowybiegowy chów trzody chlewnej czy masz sklep, czy jesteś właścicielem gospodarstwa, dzierżawcą czy konsumentem, zawsze możesz podjąć działania mające na celu zmniejszenie Twojego negatywnego oddziaływania na środowisko.

Bibliografia

Rozdział 2

1. <https://www.skillsyouneed.com/ips/communication-skills.html>
2. <https://learn.uvm.edu/blog/blog-business/improve-communication-skills>
3. <https://blog.smarp.com/top-5-communication-skills-and-how-to-improve-them>
4. <https://www.inc.com/young-entrepreneur-council/14-best-practices-for-more-effective-communication.html>
5. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/130178/Thesis.pdf;jsessionid=E593A996BC7ACF1FF747C4ECFB269F58?sequence=1>

Rozdział 3

1. <https://www.liferay.com/resources/l/digital-business>
2. https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_environments

Chapter 4

1. Arey Dale, Brooke Phil (2006). Animal Welfare Aspects of Good Agricultural Practice: pig production. Compassion in World Farming. Retrieved from: https://www.ciwf.org.uk/media/5492194/gap_pig_book_full.pdf
2. Edwards Sandra (2005) Product quality attributes associated with outdoor pig production Livestock Production Science. 94, 5 – 14. Retrieved from: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.452.2630&rep=rep1&type=pdf>
3. Honeyman, Mark & McGlone, John & Kliebenstein, James & Larson, Ben. (2003). Outdoor Pig Production. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/5130980_Outdoor_Pig_Production

4. Hyun-Suk Park , Byungrok Min , and Sang-Hyon Oh (2017). Research trends in outdoor pig production — A review Asian-Australas J Anim Sci Vol. 30, No. 9:1207-1214 September 2017. Retrieved from: <https://doi.org/10.5713/ajas.17.0330>, <https://www.animbiosci.org/upload/pdf/ajas-30-9-1207.pdf>
5. Kres ˇImir, Salajpal & Karolyi, Danijel & Luković, Zoran. (2013). Sanitary Aspects Of Outdoor Farming Systems. Acta Agriculturae Slovenica. 4. 109-117. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/292643482_SANITARY_ASPECTS_OF_OUTDOOR_FARMING_SYSTEMS
6. Mheen, Vermeer, Herman. (2000). Outdoor pig farming in the Netherlands. Organic pig production in free range systems. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/40119966_Outdoor_pig_farming_in_the_Netherlands
7. Pulido Angel Felipe, Moreno Paula, Gaspar García, Francisco Javier Mesías Díaz, Alfredo Jesus Escribano Sánchez and Antonio Rodriguez de Ledesma Vega (2012) The traditional extensive free range pig farm: a sustainable or an endangered production system. Conference: 10TH European IFSA Symposium. Producing and reproducing farming systems. New modes of organization for sustainable food systems of tomorrow. Retrieved from: https://www.academia.edu/9440633/The_traditional_extensive_free_range_pig_farm_a_sustainable_or_an_endangered_production_system
8. Sundrum Albert, Weißmann Friedrich (2005). Organic pig production in free range systems. Published as: Landbauforschung Völkenrode Sonderheft 281. Retrieved from: https://literatur.thuenen.de/digbib_extern/bitv/zi037415.pdf

Chapter 5

1. <https://gransuinoitaliano.it/>
2. <https://prosciuttodiparma.museidelcibo.it/en/history/>
3. <https://prosciuttodiparma.museidelcibo.it/wp-content/uploads/sites/3/2018/02/Il-maiale-nella-tradizione-rurale.pdf>
4. <https://prosciuttodiparma.museidelcibo.it/il-prodotto/storia/>
5. <https://salamedifelino.museidelcibo.it/en/>
6. <https://culatellodizibello.museidelcibo.it/>
7. <https://azagricolarossi.it/>
8. <https://agricoltura.regione.emilia-romagna.it/dop-igp/temi/prodotti-tradizionali/carni-e-frattaglie-fresche-e-loro-preparazione-1>
9. <https://www.ismea.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/11379>

Chapter 6

1. <https://survicate.com/customer-satisfaction/importance-customer-satisfaction/>
2. <https://profbaeyens.com/2016/03/31/7-principles-of-customer-satisfaction/>
3. <https://www.thinkhdi.com/library/supportworld/2017/5-ways-to-measure-customer-satisfaction.aspx>

Chapter 7

1. https://www.mite.gov.it/sites/default/files/archivio/allegati/LINEE_GUIDA.pdf
2. PNGSL Code of Good Agricultural Practice
3. Directive 2009/147/CE
4. Directive 92/43 CE

Chapter 8

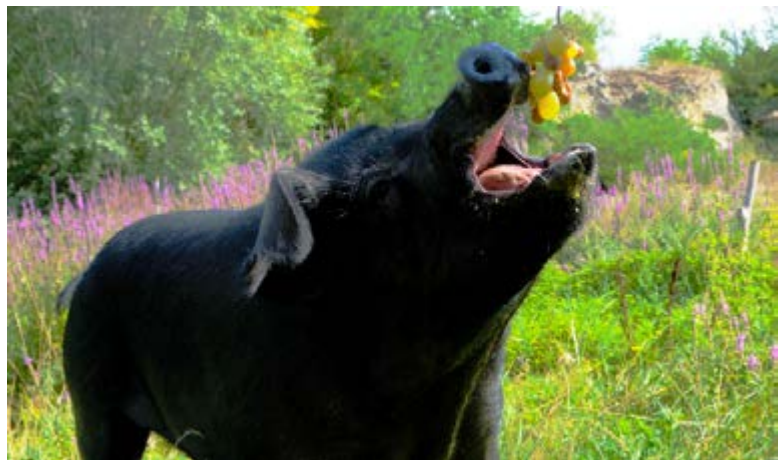
1. <https://www.pigprogress.net/Sows/Articles/2016/10/Sustainability-in-breeding-It-all-depends-on-the-definition-2905342W/>
2. https://ec.europa.eu/food/animals/animal-welfare_en

Chapter 9

1. van Tulder, R. (2018). Business & the Sustainable Development Goals: A framework for effective corporate involvement.
2. Ferwerda, W. (2015). 4 returns, 3 zones, 20 years: a holistic framework for ecological restoration by people and business for next generations (No. 1).
3. CRI & United Nations Global Compact. (2018). Integrating the Sustainable Development Goals into Corporate Reporting: A Practical Guide.
4. United Nations of Human Rights. (2011). Guiding Principles for Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework.
5. The Good Life Goals - Personal actions that everyone can take to support the SDGs. Retrieved from: <https://www.wbcsd.org/Archive/Sustainable-Lifestyles/News/Personal-actions-that-everyone-can-take-to-support-the-SDGs>

Breed)

Empowerment of VET system through sustainable entrepreneurial initiatives in quality pig breeding

www.pigbreedtraining.eu

info@pigbreedtraining.eu

facebook.com/breed.pigbreedtraining

twitter.com/@BREED_News

